

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasiło jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštnine proste. frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 14.

V Ljubljani, dne 6. aprila 1906.

Leto IX.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoca se lista: Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.

Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Zidovske alice štev. 5/1.

Čenjenim naročnikom na znanje!

Vsem onim odjemalcem, katerim je naročnina s tem mesecem potekla, se prilaga nakaznica in se prosi naročnino ponoviti, da ne nastane nerod v dopošiljanju.

Kranjski deželni zbor.

Zgode se včasih čudne stvari. Kar je veliko, se zmanjša in iz malega postaja veliko. Kranjski deželni zbor, mali parlamentični male dežele je dobil ulogo, katere ne bi bil morda nihče pričakoval od njega. Prav tako kakor dobi včasih igralec neznatnih epizod veliko, zanimivo ulogo, o kateri se mu ni nikoli sanjalo. In kritičarji, ki se niso nikdar zmenili zanj, mu posvečajo naenkrat svojo pažnjo.

Vse avstrijsko časopisje piše o kranjskem deželnem zboru. Ne da bi kakor navadno, objavljalo kratka zelo kratka poročila o njegovih razpravah. Teh še ni bilo. Temveč v daljših uvaževalnih noticah, nekateri celo v

člankih so razmišljali. Zakaj je bil sklican, tehtali so posle s sklicanja, kombinirali so, iskali so skrivne nagibe, marsikdo pa je pri tem nehote izdal sam svoje skrivne misli. Vse to se je godilo zaradi tega, ker je bil kranjski deželni zbor sklican, ko nihče ni pričakoval tega.

V svojem zadnjem zasedanju je sklenil naš deželni parlament resolucijo, v kateri je pozval vlado, naj izdela načrt splošne in enake volilne pravice za deželo in naj skliče deželni zbor meseca januarja, da mu predloži svojo osnovo. Meseca januarja kranjski deželni zbor ni bil sklican. Po imenu je bilo takrat zasedanje državnega zbora; v resnici je bil ta na počitnicah. A še pred januarjem je dejal baron Gautsch, da se bode morala splošna in enaka volilna pravica po njegovem mnenju ustaviti na pragih deželnih zborov. To je bila nekaka indirektna rešitev deželnozbornske resolucije. Vprašanje je, ali je bil baronu Gautschu takrat že znan ljubljanski sklep. Ministrski predsednik je imel svoje mnenje o deželnozbornski volilni pravici, a politična zgodovina zadnjega časa nam pokazuje, da tudi ministrski predsedniki lahko izpremenijo svoje mnenje. Glede volilne pravice za kranjski deželni zbor bi imel baron Gautsch za to jako tehten razlog. Tukaj je namreč večina sprejela resolucijo, ki zahteva splošno in enako volilno pravico in proporcionalni sistem. Brez ozira na to, da bi vsaka vlada morala upoštevati tudi mnenje prebivalstva, ki po celi kranjski deželi v svoji ogromni večini zahteva splošno, enako, direktno in tajno volilno pravico, mora vlada računati z večinami parlamentarnih zastopov in v našem slučaju je njena dolžnost, da izdela tak na-

črt, kakršnega je večina kranjskega deželnega zbora zahtevala, pa da ga predloži deželnemu zastopstvu. Druge poti vlada nima, ako noče riskirati, da deželni zbor zavrne načrt, ki ne bi bil tak, kakor ga je večina zahtevala. Kajti če bi kranjski deželni zbor sprejel kakšno spako, desavoniral bi samega sebe. Vladi in zboru je pot načrtana.

Seveda, ko to pišemo, ni znano še nič drugega, kakor da je kranjski deželni zbor sklican za 2. aprila. Kaj mu hoče vlada naznaniti ali predložiti, tega ne vemo. Ali težko je misliti, da bi se šlo za kaj drugega, kakor za deželnozbornsko volilno reformo. Ako bi imeli pri nas politične stranke, ki vedo, kaj hočejo, bi bili lahko popolnoma mirni. Naj bi vlada predložila načrt, kakršen hoče, bi vendar lahko računali s tem, da sprejme deželni zbor samo splošno in enako volilno pravico in da predela vladno osnovo v tem smislu, ako ne bi bila že sama taka. Toda naše razmere so tako abnormalne, da je vsak zanesljiv politični račun nemogoč, ker so stranke same nezanesljive. Za splošno in enako volilno pravico se je izrekla tudi liberalna stranka. Ali v svojih dolgih člankih pred shodom zaupnikov je „Slov. Narod“ že zatajil splošno volilno pravico za deželni zbor, zaupni shod pa je v tem oziru sklenil nekaj, česar nihče ne razume. Kajti tisto zastopanje interesov, o katerem je govoril dr. Triller, se lahko obrača kakor se hoče, za to frazo se lahko skriva vse mogoče.

Tako se pojavlja vprašanje, kako bodo liberalci sedaj ravnali v deželnem zboru. Najboljše zastopstvo interesov je na vsak način splošna in enaka volilna pravica. Pri njej pridejo vsi interesi do besede in do ve-

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

Dalje.

Hercog bi jo bil rad poslušal še cel popoldan, ali čas je potekal. Ker je prišel že tako visoko, je hotel porabiti današnji dan, da spleza še na vrh planine. V eni uri je lahko gori. Kratko, a pristrčno se je poslovil od dobrodušnih ljudi ter se je podal na težavno pot. Na vrhu pa je dobil bogato plačilo za svoj pôt. Morda že stoletja ni bila človeška noga na tem vrhu. Komur ni bilo treba, še ni hodil takrat na hribe in iskati ni bilo v teh samotah ničesar. Gotovo bi ga bili imeli za norca, ako bi vedeli, da je prostovoljno plezal v višavo, kjer ne najde niti divja koza ubožne travke.

Dasiravno se dvigajo gore od davnin in nimim veličanstvom proti nebu, je hodila množica vendar ravnodušno mimo njih. Malo jih je bilo, ki jih je osrečeval smisel za lepoto, pa so bili zadovoljni, ako so gledali od spodaj na gore. Malo število tistih, ki jim je bila dolina pretesna, pa so plezali brez pota in steze v nevarnosti za življenje na vrhove, so imeli ljudje za polblazne čudake.

Tudi Hercog je prišel danes prvikrat v življenju na tak žrtvenik narave. Že davno je bil namenil, seznaniti se z najvišjim vrhom v svoji župniji. Ali dolžnosti poklica so mu doslej vedno ovirale izvedbo tega načrta.

A nikdar ne bi bil pričakoval tega, kar je našel tukaj. Doslej je poznal svojega Boga samo iz knjig, žrtvoval mu je v cerkvi, nosil ga je v srcu vedno seboj. Tukaj pa je gledal njegov vsemoči, ljubeči obraz. Mar ni ves žareči gorski svet na okrog ve-

liko, okroglo, jasno ogledalo, ki gleda vanj Bog dol iz nebes? Mar ne govori Gospod v tej gorski tišini, kjer ni slišati ničesar, kakor svoje lastno utripajoče srce, tako jasno, kakor je govoril nekdanj prorokom?

Pravi gorski prorok je pač vsaki človek, ki prihaja sem z otroško naravnim čuvstvom.

Četudi stoje noge še na trdi zemlji, je povzdignjeno srce visoko nad trud in nad skrbi siromašnega sveta v nižavah.

Doli je svoboda lepa beseda, gori pa je resnica. Prevzet od silnih prvih vtiskov, ki so valovali v duši pogumnega hribolazca, je padel Hercog na kolena in dočim so se vsule solze občudovanja po njegovem licu, je zapel: „Tebe Boga hvalimo.“

Maloda se ni ustrašil svojega lastnega glasu, kakor da se je dotaknil svetosti velike naravne moči — kakor se zdi nedolžnemu otroku greh, izpregovoriti v cerkvi polglasno besedo.

ljave. Liberalni poslanci bi morali torej glasovati zanjo, temveč ker so že enkrat principiarno glasovali zanjo. Ako bi njih volilci sedaj zahtevali nekaj drugega, tedaj ne bi imeli poslanci nobenega drugega sredstva, kakor da bi odložili mandate. Kajti imeti zahtevo v programu, načelno glasovati zanjo, naenkrat pa jo zatajiti, je politično nedopustno in če bi liberalci storili ta politični greh, bi sami sebe najstrožje obsodili in pripravili bi se ob zadnjo pravico do ljudskega zaupanja. Njih zaupni shod v «Narodnem Domu» ni bil v nobenem oziru tako impozanten, da bi se smeli na podlagi njegovega uspeha igrati z ljudskim mnenjem. Pokazal je ravno nasprotno, da je liberalna stranka oslajena in če se hoče res preporoditi, tedaj mora začeti živo in temeljito delati, sicer ji ne pomaga noben zbor in nobena «vodilna misel». Zasedanje deželne zbornice in pričakovana volilna reforma bode važna in velika izkušnja za liberalno stranko, ki se hoče regenerirati; ako tukaj ne obstane, potem je vsako galvaniziranje zaman.

V novi izvrševalni odbor liberalne stranke so izvoljeni tudi nekateri «mladi», izmed njih taki, ki so n. pr. v «Našem Listu» z vso zgovornostjo zagovarjali demokratična načela. Nikakor ne moremo misliti, da je bila vsa njih opozicija samo krinka za dosego mandatov v eksekutivi. Saj se pride na tako mesto tudi cenejše, zlasti tam, kjer je toliko komoditete, kakor v narodno-napredni stranki. Če so sprejeli mandate, tedaj — tako se mora vsaj misliti — verujejo, da bodo poslej njih načela vpoštevana v stranki. Oni verujejo, da se hoče stranka demokratizirati. Popolnoma nemogoče je torej, da bi dopustili stranki, v kateri hočejo aktivno sodelovati, odpad od splošne in enake volilne pravice. Ako bi to storili, ne da bi takoj z vso odločnostjo izvajali konsekvence, tedaj ne bi bila kompromitirana samo liberalna stranka, temveč z njo vred tudi gibanje mladih. Zato je morda vendar opravičeno upanje, da sklene kranjski deželni zbor splošno in enako volilno pravico s proporcionalnim zistemom brez zunanje pomoči.

Spravljali pa so sklicanje kranjskega deželne zbornice v zvezo tudi z volilno reformo za državni zbor. Odsek za posvetovanje o vladnem načrtu je bil že izvoljen in konstituiran, ko se je izvedelo, da se skliče kranjski deželni zbor. In to je provzročilo senzacijo. Splošno začudenje je bilo res ponekod opravičeno, ker je stara navada, da državni parlament ne zboruje, kadar je zbran kak

deželni zbor. S sklicanjem je bilo torej takorekoč izrečeno pretrganje odsekovskega zborovanja na Dunaju. Velikega praktičnega pomena sicer stvar ni bila, kajti v dveh dneh bi bil odsel parlament itak na velikonočne počitnice. A vendar — zakaj se je ravno za tista dva dni prikrajšalo odsekovo posvetovanje?

Kombinatorji so se spomnili na debato in na glasovanje o separaciji Galicije. To je bila seveda čudna satira; a ljudje, ki slišijo rasti politično travo, so polagali v tisto glasovanje reči, katerih ni bilo v njem. Dovedali so hoteli sebi in svetu, da je bilo to glasovanje proti volilni reformi. Napačen račun in neslano ugibanje. Za vsenemška predloga so glasovale stranke, ki so se davno že izjavile za volilno reformo in stranke, ki so povedale, da s svojim glasovanjem nočejo demonstrirati proti volilni reformi. Kdor torej izvaja, da je nastala nevarnost za volilno preosnovo, pa da je zato Gautsch pretrgal posvetovanje odseka, ne zna politično računati.

Druga je stvar, ako je resnično, da se je Gautschevo zdravje zopet poslabšalo in da mora na vsak način odpotovati v Karlovo vate. Da želi biti ministrski predsednik navzoč pri odsekovih posvetovanjih, je umevno in naravno in če je zavoljo tega sklical kranjski deželni zbor, tedaj ni nobene uganke.

Volilna reforma ima sovražnike. To ni nič novega. Odsotnost ministrskega predsednika bi gotovo marsikdo izmed njih rad porabil, da bi poskusil lučati kamenje po reformi. Ali tudi ta nevarnost je deloma zmanjšana s tem, da bodo odsekov seje javne in nihče ne bo mogel zahrbtno umoriti reformo. Navzočnost barona Gautscha ni potrebna, da reši svoj načrt; zakaj pa bi bil ministrski predsednik rad pri posvetovanju, ni težko uganiti. Osnova je vendarle delo vlade in tako stvar zagovarja vsakdo najrajši sam. Menda tudi šef avstrijske vlade. A baron Gautsch je tudi izjavil, da je vlada pripravljena sprejeti eventualni kompromis strank, s katerim bi se nekatere določbe načrta izpremenilo. In zdi se nam pač, da je tukaj iskati glavni nagib sklicanju kranjskega deželne zbornice. Ako hoče vlada sprejeti izpremembe, hoče imeti tudi priložnosti, da upliva nanje.

Ako se to uvažuje, tedaj se senzacija izdatno zmanjša. Za volilno reformo pa ni treba imeti strahu. Za njo stoji na straži slej kakor prej avstrijsko delavstvo vseh narodov. Splošne in enake volilne pravice ni več mogoče pokopati, pa če bi jo tudi vlada sama zatajila.

za blagoslov nad svojo ljubo čredo. Ali kakor da je hotel storiti nekaj pregrešnega, se je streznil. Kjer daje Bog sam zemlji svoj gorski blagoslov, se ne sme več ganiti uboga človeška roka, pa če bi bila tudi duhovnikova.

Samo nad severnimi hribi je ležala še megla. Ob daljni Donavi je valovalo veliko sivo morje, iz katerega se je tupatam nekaj dvigalo kakor otoki. V daljni, daljni daljavi, kamor je dosegalo oko samo ob jasnih jesenskih dnevih, je imelo morje zopet breg; to so z gozdovi ozaljšane granitne skale, ki dele na jugu kakor dolg obmejni nasip Češko in Moravsko.

Kakor mrtvo je bilo to megleno morje. Nobene barčice ni bilo videti na njem in vendar žive ljudje na dnu tega morja. Številni samostani so kakor pogreznjeni. Oj, pridite iz svojih mračnih celic! Pridite sem na jasne gore, ako hočete najti Boga!

V tej megli sede pri zeleni mizi prečastni gospodje škofovskega konzistorija, pa se posvetujejo, kako bi pripeljali ljudi v nebesa. Zapustite vendar to temno megleno deželo in pridite k mizi zelenih planinskih travnikov, ki jo je naredil Bog. Obrišite

Kmetje in socialna demokracija.

Konec.

Tudi bogatemu kmetu, ki ni ravno veleposestnik, ni treba kdove kakšne posebne pomoči. Njegov položaj je včasih še relativno boljši, kakor veleposestnikov. Njegove potrebe so manjše, o kmetiji razume — vsaj pri nas — navadno več, kakor veleposestnik in če ga bahatost ne zapelje naravnost v zapravljivost, tedaj kupuje polagoma nove posesti in se tako bolj in bolj približuje veleposesti. Število takih kmetov ni kdove kako veliko, ali nekaj jih je. Nečesa bi bilo pač treba temu sloju; z višjo strokovno izobrazbo bi lahko povzdignil svoje gospodarstvo, ki je še vedno preveč «konservativno», to se pravi saostalo; če taki kmetje ne morejo uspešno konkurirati, leži vzrok največ v njihovem nezadostnem znanju in v tem, da se upirajo napredku povsod, tudi tam, kjer bi jim koristil ne samo posredno, temveč neposredno.

Osnujete potrebne gospodarske šole, dajte kmetu priložnosti, da se nauči vsega, česar je treba za uspešno obdelovanje zemlje, za živinorejo, za mlekarstvo in sirarstvo, da se nauči toliko kemije, kolikor mu je treba, da izpozna vrednost poljedelskih strojev, da se navadi porabiti raznovrstne odpadke, ki jih danes še vedno prezira. Premagajte njegov odpor proti vsaki «novotariji» in njemu bode pomagano.

Socialna demokracija je prijateljica vsake resnične izobrazbe in tudi ne bode nasprotovala, ako se stori kaj za višjo kmetovo strokovno izobrazbo, tem manj, ker se s tem povzdigne poljedelsko produkcijo, kar je vsekakor na korist splošnosti.

Toda, kdor ljubi resnico, ne sme zatajiti, da ima vsaka stvar dva konca in tudi kmetška strokovna izobrazba, ako se jo pogleda z druge strani, pokaže še druge posledice. Višja strokovna inteligenca poljedelcev postroji tudi konkurenco, kajti zelo naravno je, da bode kmet z višjim znanjem zmogljivejši, kakor tisti, ki se ni izobraževal, odnosno ki se ni izobrazil. Saj so tudi med kmeti ljudje, ki nimajo pravih sposobnosti za svoj poklic in ki tudi vse mogoče šole in akademije ne napravijo iz njih vzornih agronomov.

Še bolj pa bodo to konkurenco občutili mali kmetje; proces uničevanja malih kmetij se tedaj še pospeši. Ali naj se zaradi tega sploh ne da kmetom izobrazbe? Ali naj ostane obdelovanje polja zaradi tega vedno starokopitno? Posledica take politike bi bila, da bi tedaj sčasoma sploh vse propadlo,

tukaj meglo iz oči, temotnih od starosti in ne preklinjajte, kar je blagoslovil sam Bog.

Na dnu meglenega morja so sedaj zbrani poklicani in nepoklicani zakonodajci in tavajo po megli, pa sklenejo danes postaviti, katero prekličijo jutri. Pridite vendar sem v gorsko svetlobo, kjer stoluje svoboda, naj sankcionira svoboda postaviti. Napravite malo postav, a take, ki bodo stalne kakor večne planine. Tak gorski vrh bi bilo pač najboljši in najsvetejši parlamentarno poslopje. Kdor pa nima več moči, kdor zaradi starosti ali zaradi debelosti ne more več gor, naj ostane skromno doli, pa naj ne poizkuša vladati nad drugimi.

Ali nima svobodna Svica najboljših svobodnih postav? Ali nimajo tam svobodni prebivalci planin svojih posvetovanj v svobodni božji naravi?

Take misli so prehajale zamišljenemu kaplanu po glavi, dočim je gledalo njegovo oko kakor izgubljeno v nepomično megleno morje.

Še dolgo bi bil tako sanjaril, da ga ni vzbudil orlov let iz zamišljenosti. Bil je zadnji čas za odhod. Solnce je bilo sicer

Ako ne bi poznali kaplana že od prvih dni, ko smo ga videli v njegovem raju, za dobrega človeka, bi mu morali podati roko na tem planinskem vrhu.

Z raznimi poizkusnimi kamni se lahko preiskuje vrednost kovin; najboljši poizkusni kamen za vrednost človeka je pa taka razpokana skala, tritisoč metrov visoka v jasnem zraku.

Ko se je umiril izza prvega mogočnega vtiska, je Hercog natančneje ogledal velikansko sliko. Gora se je dvigala nad goro, vrh poleg vrha, kamorkoli je njegovo oko prodiralo čisti, prozorni jesenski zrak. Povsod zračen dih zlate — iz nižav pa so pozdravljale zelene doline tako mirno, kakor da ni tam nobene skrbi in tožbe.

Našel je celo svojo vas s cerkvenim zvonikom, a bila je tako majhna, da bi jo bil lahko položil na svojo dlan. Tisti ozki, svetleči se srebrni pas je potok, iz katerega je bil takrat potegnil dekle — na ime se niti ne spomni. Mali zeleni prostorček je njegov raj in po zelenih tleh raztreseni so dvori župnije, ravno tu doli pa koliba stare mamice. Že je razširil roke, da bi jih dvignil

kajti konkurence naprednejšega gospodarstva drugih dežel se naši kmetje sploh ne iznebe in ta konkurenca jih uniči, ako se ne pripravijo zadostno zanjo.

Višja strokovna izobrazba je seveda tudi za male kmete boljša, kakor neznanje, le da je ne bodo mogli nikoli tako izrabiti, kakor bogati posestniki in propad, ki zija med obema, se razširi na vsak način. Malemu kmetu bi bilo samo tedaj pomagano, ako bi mu dali več zemlje in sicer mnogo več. Ali kdo stori to? Kupiti je ne more, ker je siromašen, na dan je pa tudi ne more deliti od nikoder. Življenje na nezadostnem zemljišču je od leta do leta težje in prej ali slej je konec vsakemu neizogiben. Naši dnevniki prinašajo redno pod zaglavjem »Delavsko gibanje« notice o številu ljudi, ki se peljejo skozi Ljubljano v Ameriko. Navedeni naslov je zelo napačen, kajti tisti, ki se vozijo s Kranjskega v Ameriko, večinoma niso delavci, temveč kmetje, ki so prodali, kar so še imeli, ali pa jim je bilo prodano in tedaj gredo iskat »novo demovino«. Tam bodo seveda delavci. To bi postali tudi, ako bi ostali doma. Ali bili so kmetje in nad njim se je izvršil proces proletariziranja, ki ga je socialna demokracija nešteto krat naglašala.

Seveda, pri nas je nevarno govoriti resnico. Socialni demokrat naj pove, da male kmetije propadajo in da se mali kmetje pogrezajo v delavstvu in takoj se vzdigne jato krokarjev pa zakriči: »Socialni demokratje hočejo pogin kmetov.« Ena laž več ali manj, to je našim ljubim nasprotnikom že vseeno.

Socialna demokracija nikoli ni rekla, da hoče pogin malih kmetov. Povedala pa je — in zato trditev prinaša vsak dan novih dokazov — da postajajo v sedanji družbi mali kmetje plen konkurence. plen tistega zakona, da večji manjšega požira in da je navadna demagogična sleparija, če kdo obljubljuje malim kmetom, da jih reši.

Ali pa je mogoče pomagati malim kmetom? To je seveda druga stvar. Pomagati jim je pripravljena tudi socialna demokracija; ali to je le mogoče, ako se jim ne zbuja krivih upov. V prvi vrsti — in to je najvažnejše — se jim lahko pomaga z dobro šolo. Ako je neizogiben dan, ko bode moral mali kmet ali njegov sin ali vnuk zapustiti plug pa poiskati drugega dela, tedaj ni vseeno, ali bode takrat kaj znal ali nič. Ako mu prodajo na boben, kar ima in on ne zna ničesar, tedaj je to zanj grozna katastrofa. Ako pa ima za seboj dobro šolo in v sebi znanja, tedaj je to pač izprememba poklica,

ne pa nesreča. Marsikateri mali kmet, ki se je kaj naučil, pa si je s tem razširil duševno obzorje in okrepljen moč misli, ne bode čakal na zadnji trenotek, ko sploh ne more več naprej, temveč napustil bode kmetško siromaštvo, dokler še lahko kaj reši zase, pa bode, ko vidi, da se delavcu le še bolje godi, kakor njemu, sam postal delavec, a ponosen delavec, ki ne pojde novim tovarišem delat umazano konkurenco, temveč ki stopi v njih vrste in se bojuje z njimi za splošno zboljšanje, za splošno rešitev.

Naše politične stranke imajo največji greh na duši, ker niso storile nič tehtnega za šolstvo na deželi. Kmeta tolažiti s penami iz mila, ki morejo kmalu počiti, je lahko, ali pošteno ni. Pomagati mu, da si pribori možnost za obstanek brez ozira na to, kje mu bode iskati kruha, je seveda težje. Ali do cilja vodi samo to in prvi pogoj je izvrstna šola. Seveda, klerikalci se boje dobre šole kakor hudič križa, liberalci pa so bili vedno prekomodni, da bi bili kaj storili.

Politični odsevi.

V državnem zboru je sledila po starem grškem pravilu drami satira. Odštevši nekatere malenkosti je končala debata o volilni reformi dostojno kakor že dolgo ne nobena razprava v tem parlamentu. A komaj je padlo zagrinjalo, pa so nastopili vsenemški klovni ter so podali svoj nujni predlog za separacijo Galicije. Komedija je tičala že v predlogi, popolnoma pa se je razvila tekom debate, ki je bila zopet popolnoma dostojna — umirajočega parlamenta. Kadar ima Franko Stein kak nujni predlog, se lahko že vnaprej stavi, da je v njem kakšna neumnost. Drapirana je seveda vselej z visoko donečimi frazami in vtemeljena z gromovitim bombastom. Tako je bilo tudi tukaj. Da citirajo Vsenemci Hohenzollerne, katerim bi tako radi izročili usodo avstrijskih narodov, ni nič novega; to ni niti več pikantno. Vso logiko pa mora raznesti veter, ako se pridružijo Schönereriancem in Wolfvcem ne le grof Sternberg — saj ta je že aboniran na vsako bedarijo — temveč velepatristični fevdalni veleposestniki, črno rumeni poljski stančiki, dinastični ustavoverni veleposestniki, če nemški liberalci ne vedo, kam naj se obrnejo, in to ne v vprašanju, ki je nejasno in ki na kak drug način vtemeljuje različno grupiranje. Stern in Wolf sicer v svojih predlogih nista povedala na-

Ej, pozimi bode lepo! Upal je, da si bode lahko kupil svetilko in ob njeni luči bode pridno študiral v sveti samoti kaplanske sobice nad pokopališčem. In kadar se vrne od bolnikov, ga sprejme dober prijatelj, stara zelena peč.

Danes je prinesel seboj v srcu pravi planinski mir.

Po dobro znani poti pride kaplan kljub temi domov, seveda kasno, vsled česar najde pač sitne obraze. A to nič ne de. Saj se je danes naučil na gorah, kako se prezre take malenkosti.

In čudno! Kakor da je zašel danes tudi v župnišče gorski mir, ga ne sprejme besedica ukora. Župnik čita mirno svoj časopis, kuharica prinese pogreto juho, ne da bi se pritoževala, ker je morala po nepotrebnem rabiti drva.

Ko pa je hotel zajeti juho s krožnika, je opazil na njem pismo. Začudeno ga je ogledoval.

„To je danes prinesel kapiteljski posel.“ je dejal župnik, ne da bi odvrnil oči od svojega časopisa.

Dalje prih.

tančno in določno, kakšen bode državno-pravni položaj Galicije, ali v svojih govorih so izključili Vsenemci vsaki dvom glede tega, da hočejo z izključenjem Galicije majorizirati ostale Slovane in pripraviti pot za pogreznjenje Avstrije v Nemčiji. To čudno koalicio je le tedaj mogoče razumeti, ako se pomisli, da so govorili in glasovali za prismojeni predlog vsi sovražniki volilne reforme. Pravi namen zlasti Steinovega predloga je bil namreč ta, da se zavleče in izpodkoplje volilno reformo. Dva dni je požrla ta komična debata, v kateri so bili samo govori poslancev Daszynskega, Kramarja, Herolda in Romančuka res parlamentarne kvalitete. Šele v sredo pozno se je glasovalo. In zares sta dobila ob predloga večino, toda samo enostavno, vsled česar je bila nujnost odklonjena, ker je zanj treba dvetretjinske večine. Izgubljen čas! Ali sovražniki enakopravnosti se motijo, ako mislijo, da bodo pokopali volilno reformo!

Poslanec Herold (Mladoček) je podal nujni predlog, ki se glasi: Z ozirom na dogodke na Ogrskem in z ozirom izprememb, ki jih je pričakovati vsied volilne reforme v javnem življenju, predlagajo podpisani: Visoka zbornica naj sklene: Voli se odbor 48 članov, ki ima izdelati in visoki zbornici predložiti predlog glede revizije zakonov iz leta 1867 in sicer v smislu »historičnih pravic« in dejanskih potrebščin posameznih kraljestev in dežel z ozirom na zakonodajstvo in upravo. »Historične pravice« in dejanske potrebščine — že to je nasprotje. A sploh — če bi bil Herold dejal, naj se revidira ustavo v smislu potrebščin in neodvisnosti narodov, bi to bilo pametno. Tako pa je to stara, a zato nič lepša igrača. Pa v sedanjem parlamentu naj se reši to vprašanje? Dr. Herold je velik iluzionist.

Na Hrvatskem se je zopet poostiril stari policijski kurz, kakor da so se povrnili časa bana Khuen Hedervarya. Politično preganjanje dobiva zopet stare ogrske oblike, svoboda tiskopisja, ki je bila sicer vedno v kletki, je popolnoma uničena, po šest listov na dan konfiscirani ni nič nenavadnega in da ne manjka nobene barve v krasni sliki, so tudi sodnije začele zopet rabeljsko ravnati. Pred kratkim je stal sodrug Batt, odgovorni urednik »Slobodne Riječi« zaradi nekega članka pred sodiščem, ki ga je obsodilo na osem mesecev ječe. Te dni pa je bil V. Wilder, odgovorni urednik meščanskega naprednega »Pokreta« obsojen na 2000 K izgube kaveije in na šest mesecev ječe. In članki, ki so bili zaplenjeni in zaradi katerih sta bila uradnika obsojena, so bili taki, da človek sploh ne razume, kako jih je bilo mogoče konfiscirati.

O ogrskem ministrskem svetu, ki je zboroval pod predsedništvom vladarja, se sliši samo, da se je pečal z vprašanjem, ali naj se razpiše državnozbornske volitve v času, ki ga zakon zahteva, ali ne. Ministrski svet je priporočal kroni, naj se ne razpiše volitev — torej absolutizem. Vlada si je pridržal odlok. V sredo dopoldan sta bila baron Fejervary in justični minister Lanyi zopet na avdijenci; popoldan sta se vrnila v Budimpešto. Na Dunaju in v Budimpešti se pripoveduje že za popolnoma gotovo, da volitve ne bodo razpisane, in da bode to v razloženo posebnem manifestu za narod. Današnja »Wiener allgemeine Zeitung« pravi, da izide ta manifest 8. aprila.

Ogrskih eksperimentov ni konca ne kraja. Kakor se vidi, se je pravzaprav koalicijska precej omehčala. Vsaj se je pretečeni teden poročalo, da je stopil zopet nekdanji ministrski predsednik Szell na plan, da bi posredoval med krono in med koalicijo, ki je pripravljena na kompromis in na izločitev vojaških vprašanj. Res se je odpeljal Szell precej na tihem na Dunaj. Reklo se je sicer, da ima tam privatnega opravka, ali z druge strani se je zatrjevalo, da je prosil za avdi-

še visoko; noben oblaček mu ni branil, sišati toplo in jasno, ali tam na drugi strani je bilo že pol doline v hladni temni senci. Še en pogled na vse gorske glave, še en veseli pozdrav za slovo vsej krasoti — in z urnimi, dolgimi koraki in skoki je pohitel proti mali domačiji. Ko je stopil kaplan iz planinskega gozda, je solnce že izginilo za zapadno gorsko steno. Hladan veter je pihal od slapa, čegar enolični, dolgi večerni molitvi narave, podobni snu, je vzbujal skoro žalostna čustva. Končno je došel do prvih dvorov in tukaj bi bil moral poiskati prenočišča, da ni zamenjal mesec s svojo srebrno svetlobo solnca, pa mu je za silo svetil po poti čez trate.

Bila je že noč, ko je došel kaplan do zadnjega klanca nad vasjo. Mesec se je skril za gostimi oblaki in, tako je tudi vas izgubila potniku izpred oči. Tem jasneje pa so svetile luči iz oken. Povsem določno je izpoznal svetlobo večne luči v cerkvi; nasprotna luč je prihajala iz župniške obedovalnice. To mu je bilo posebno všeč, ker je bil gladen kakor volk. Njegova soba pa je bila v temi. Kako se je veselil na njo!

enco, toda da je vladar odgovoril, da ne želi svetov od nikogar drugega, kakor od svojih ministrov. Tako bi se bila torej ta misija razbila. Ako so poročila resnična, tedaj je stvar zopet nerazumljiva. Saj se je dejalo, da so vojaška vprašanja glavna, skoraj edina preporna točka med krono in med koalicijo. Ako hoče torej koalicija odstopiti od njih, zakaj se zavrača ponudbo? ... Na obzorju pa se pojavlja baje zopet ban Khuen Hedervary. Sliši se, da ima postati ministrski predsednik in voditi volitve, ki bodo baje razpisane v jeseni. To ni podobno volji za pomirbo, temveč veliko bolj absolutističnim željam.

Absolutizem na Ogrskem napreduje in se razvija od dne do dne. Vlada je izdala naredbo, ki ukazuje, da se smejo vršiti tudi shodi v zaprtih prostorih samo z dovoljenjem nadležne oblasti. Druga naredba pa dovoljuje konfiskacijo pisem in drugih pošiljatev na pošti ne le na pismen nego tudi na ustmen ukaz. Konfiskacijo, o kateri ni treba obvestiti niti adresata niti odposiljatelja, zahteva lahko preiskovalni sodnik a tudi državni pravdnik.

V nemškem parlamentu je bila te dni ostra debata o nemškem kolonialnem gospodarstvu na Novi Gvineji. Poslanec Erzberger je interpeliral, ali je res, da se tam zamorec za kazen ali celo za malenkost pretepa. Za tako kolonialno politiko — je dejal — ni denar davkoplačevalcev. Za vsakega nemškega farmerja na Novi Gvineji izda Nemčija 22.000 mark na leto. Legacijski svetnik Rose je odgovarjal sila nerodno. Moral je priznati, da se res tepe domače prebivalce, a hotel je dati temu nedovoljen značaj, češ, ne pretepa se jih kar v množicah, temveč le semtertje koga in obsojenec ne dobi mnogo udarcev in ne težkih. Drugi poslanci so odločno protestirali proti tepežu sploh. Poslanec Ledebur je povedal, da mora vojak, katerega se za to določiti, tako udariti, da se sliši, sicer dobi sam batine. Zamorci na otokih južnega morja so zelo nežno čuteči ljudje in imajo jako izobražen smisel za enkost. Bilo bi bolje, če bi odtod prišli «misijonarji» v Nemčijo, kakor da se zanaša tja nemško «kulturo» v podobi tepeža. Debata je bila zelo burna.

Delavci! Prvi majnik se približuje. Pripravite se, da ga dostojno praznujete! Ne pozabite, da je Vaš praznik letos posebnega pomena, kajti v letu reforme živimo. Storite vse potrebno, da bode Vaš letošnji praznik dostojna in mogočna manifestacija za splošno in enako volilno pravico!

Domače stvari.

Vladni načrt. Vlada je predložila deželnemu zboru dva zakonska načrta. Prvi načrt obsega prenarodbe deželnega reda. Najvažnejše točke tega načrta so naslednje: § 3. V deželnem zboru je sedeminštirideset zbornikov, namreč: a) Ljubljanski knez in škof. b) šestinštirideset izvoljenih poslancev, in to: I. deset poslancev za veliko posestvo. II. deset poslancev za mesta, trge in obrtne kraje, imenovane v volitvenem redu ter za trgovsko in obrtno zbornico. III. šestnajst poslancev za ostale občine Kranjske vojvodine. IV. deset poslancev za občni volilski razred. § 11. Deželni odbor, ki je gospodarski in izvrševalni oddelek deželnega zastopa, ima deželnega poglavarja za prvosednika in pet prisednikov, izvoljenih izmed zbranih deželnih poslancev. Kadar bi prvosednik sam ne mogel opravljati svoje dolžnosti, takrat si postavi namestnika izmed deželnega odbora. § 12. Enega prisednika v deželni odbor volijo poslanci za

veliko posestvo (§ 3, I), enega poslanci za mesta, trge in obrtne kraje in trg. zbornico (§ 3, II), enega poslanci za kmetijske občine (§ 3, III), enega poslanci za občni volilski razred (§ 3, IV) ter enega vsi zbrani deželni poslanci izmed sebe. § 33. Razpravna jezika deželnega zbora in njegovih odborov sta oba deželna jezika. Drugi načrt obsega prenarodbe volilnega reda. Po tem načrtu ostane kurija veleposestnikov nespremenjena. Volilni okraji za volitev poslancev v volilskem razredu mest, trgov in obrtnih krajev so: 1. deželno stolno mesto Ljubljana; 2. mestna občina Idrija; 3. mestne občine Kranj, Škofja Loka in Kamnik, tržna občina Železniki, trg Veliki Mengeš in selska občina Domžale; 4. mestna občina Radovljica, tržni občini Trzin in Kropa, trg Jesenice s sosesko Sava, soseska Javornik, selska občina Kamna Gorica in trg Bela peč; 5. trgi Postojna, Vrhnika, Senožeče, Vipava in Cerknica ter mestna občina Lož; 6. mestne občine Novo mesto, Višnja gora, Črnomelj in Metlika, mesti Krško in Kostanjevica, trgi Litija, Mokronog, Radeče in Žužemberk ter soseski Zagorje in Toplice v selski občini Zagorje; 7. mesto Kočevje in trg Ribnica. Volilni okraji za volitev poslancev iz kmetijskih občin so sledeči sodni okraji: 1. Ljubljana in Vrhnika; 2. Kamnik in Brdo; 3. Kranj, Trzin in Škofja Loka; 4. Radovljica in Kranjska gora; 5. Postojna, Logatec, Senožeče, Lož, Ilirska Bistrica in Cerknica; 6. Vipava in Idrija; 7. Novo mesto, Kostanjevica in Krško; 8. Trebnje, Višnja gora, Žužemberk, Mokronog in Radeče; 9. Kočevje, Ribnica in Velike Lašče; 10. Črnomelj in Metlika; 11. Litija. Volilni okraji za volitev poslancev občnega volilnega razreda so: 1. deželno stolno mesto Ljubljana s selskimi občinami Dobrunje, Moste, Zgornja Siska, Rudnik, Spodnja Siska in Vič; potem sodni okraji: 2. Ljubljana (brez deželnega stolnega mesta Ljubljana ter drugih pod 1. naštetih selskih občin) in Vrhnika; 3. Brdo in Kamnik ter selske občine Cerklje, Senčur, Voglje in Smlednik v sodnijskem okraju Kranj; 4. Kranj (brez pod 3 naštetih selskih občin), Trzin, Kranjska gora in Radovljica; 5. Škofja Loka, Idrija in Logatec; 6. Postojna, Ilirska Bistrica, Lož, Senožeče, Vipava in Cerknica; 7. Litija, Radeče in Višnja gora; 8. Krško, Kostanjevica, Mokronog in Trebnje; 9. Kočevje, Velike Lašče, Ribnica in Žužemberk, potem selske občine Poljane in Črmošnice v sodnijskem okraju Novo mesto ter Planina v sodnijskem okraju Črnomelj; 10. Metlika, Novo mesto (brez selskih občin Poljane in Črmošnice) in Črnomelj (brez selske občine Planina). Komentar prihodnji.

Občinske volitve v Ljubljani se bližajo. Seveda se izvrše zopet po starem volilnem redu in delavci bodo smeli zopet od strani gledati, kako se trgajo privilegiranci za vladno občino. Kajti občinska volilna reforma spanje pravičnega in vse dolgoletne obljube niso nič drugega, kakor pesek v oči. S tem, da je bil načrt volilne reforme tiskan, je se prav malo storjeno in s tem delavci ne bodo zadovoljni. Na magistratu so sicer dejali, da se take stvari ne more izvršiti kar čez noč. Treba je časa, pravijo, ker je treba dela. Čas za delo bi jim delavci radi privoščili, ali žal, da se ne dela nič. Načrt je bil tiskan, občinski svetniki so ga dobili, ali od tistega časa je preteklo nekoliko mesecev, ne da bi se izvedelo, ali se je sploh kaj zgodilo. In najbrže ga imajo gospodje svetovalci doma v svojih miznicah, pa so morda že tudi pozabili nanj. Delavci so sedaj menda dosti dolgo molčali. Ali vsaka stvar in vsaka potrpeljivost ima konec in delavci so že siti večnega zavlačanja. Ako bode res treba zaropotati, bodo pa zaropotali. Ali tedaj bode ti gospodi šumelo v ušesih. Ako hočejo torej ohraniti svoj «mir», naj pohite. Delavstvo ne bode uganjalo šalo.

Kar se tiče letošnjih volitev, bodo imele najbrže svojo navadno obliko. Liberalci smatrajo občinski zbor za svojo dedščino, za katero se jim ni treba bojevati in če se vse

opravi lepo na tihem v par konventiklih, tedaj pravijo, da je to elegantno. Da imajo volilci in da ima prebivalstvo sploh pravico izvedeti, kaj gospoda dela vsa leta v mestnem svetu, to ne pride na njih mandate aboniranim svetnikom niti na misel. Klerikalci pa bi se radi po postranskih potih priplazili v zbornico in zato mešajo vsako leto na skrivaj svojo godlo. Tako bode tudi letos. Nastopili bodo zopet «obrotniški» kandidati, ki bodo pravzaprav klerikalni kandidati, sklicali bodo nekoliko divjih shodov, spustili bodo nekoliko neokretnih govorov in to bode vse. V Ljubljani smo!

Jugoslovanska razstava v Sofiji. Iz umetniških krogov se nam piše: Slovensko politično časopisje se zanima za nameravano jugoslovansko umetniško razstavo, ki bode letos v Sofiji. Vendar je videti, kakor da to zanimanje ni kaj toplo, vsaj iz lastne iniciative niso napisali ne liberalni, ne klerikalni listi kaj posebnega. Kar smo doslej čitali, so menda samo vabila in razglasi posameznih društev, «Save», «Vesne», «Lade». Danes je težko soditi, ali je zanimanje za to razstavo med Slovenci kaj veliko ali ne; saj je pri nas žal sploh malo življenja in živahnosti. A zdi se nam, da bi ta razstava vsekakor zaslužila več pozornosti, nego je uživa doslej. O jugoslovanski ideji in o njenem pomenu ne bomo razpravljali na tem mestu; to sodi drugam. Ali na druge reči se ne sme pozabiti. Da je za uporabljajoče umetnike vsaka razstava važna, seveda nekatera bolj, nekatera pa manj, je jasno. A bolgarska je gotovo precej važna. Tja pridejo naši slikarji in kiparji lahko kot — oprostite ta biblijski izraz — apostoli. Balkan je «deviška zemlja»; Slovenci so doslej vse premalo gledali tja, a sedaj bode priložnost, da nastopijo naši umetniki tam, kjer bodo sicer drugi nastopili. Udeležba na razstavi se jim bode menda izplačala; podcenjevati pa tudi ni moralnega uspeha, ki ga gotovo dosežejo. A tudi za slovensko občinstvo bode razstava zanimiva. Za premožne ljudi je to seveda vprašanje njih volje. Komur se bode poljubilo, ta pojde v Sofijo. Koliko jih bode, ne vem. Na misel mi pa prihaja, da je umetniško navdihnenih, ukaželnih ljudi tudi v tistih slojih, kjer bog mamon ne deli milosti in za Slovence bi bilo gotovo koristno, ako bi se tudi takim omogočilo, da si ogledajo razstavo. Naznanjeno je bilo, da je bolgarska in srbska vlada poskrbela za znižane cene na železnicah za obiskovalce razstave. Toda marsikomu bode tudi to predrago in vendar vem iz lastne izkušnje, da je n. pr. takih delavcev, ki bi profitirali mnogo, ako bi mogli priti večkrat v dotiko z umetnostjo. In morda bi umetnost sama tudi pri tem kaj profitirala. Ali se ne bi dalo kaj ukreniti v tem oziru? — Končno mi je prišlo na misel še nekaj drugega. Priznam, da sem pričakoval, da se spomni kdo drugi na to. Ker nisem o notranjih razmerah natančno poučen, ne vem, ali ne bode sedaj sploh prepozno. Ali vendar — kaj se ne bi dalo storiti kaj z našim gledališčem? V Sofiji odpro nov hram Taliji. Gotovo bi bilo koristno mlademu bolgarskemu gledališču, pa tudi drugim, ako bi pri tej priložnosti priredili Srbi, Hrvatje in Slovenci po nekoliko predstav. Saj ne bi bilo treba kdove kakšnega aparata. Kopija Bayreutha ne bi morala biti. Tudi z razmerno malimi sredstvi se da marsikaj narediti. Treba je nekoliko podjetnosti, agilnosti, poguma. Da bi to moralo imeti dobre posledice, je pač brez dvoma. In morda vendar se ni prepozno.

Šest delavcev zgorelo! V Malniku, na južnem izhodu turskega tunela, se je dne 20. t. m. vžgala delavska baraka. Šest macedonskih delavcev je zgorelo, pet pa jih je nevarno opeklih. «Arbeiter-Zeitung» je že leta 1903 opozarjala na veliko nevarnost barak, ki so v rabi pri tej železniški stavbi. Ali opozarjanje na nevarnost ne koristi pri izkoriščevalcih in pri državnem nadzorstvu, dokler ni človeških žrtev.

Predavanja v Trstu. V delavskem domu je predaval po priredbi «Ljudskega odra» dne 24., 25. in 26. m. m. sodrug Anton Kristan iz Idrije. Predavanja so prav dobro uspela. Govornik je naslikal v kratkih — včasih morda še prekratkih — potezah zgodovino in razvoj socializma. Bolj temeljito se je bavil z razkladanjem težnj utopičnih socialistov, pa je prišel do revolucionarizma in do Karla Marksa, kateremu je posvetil žal malo časa, ker je imel pač sploh malo časa na razpolago. Najbolj uspelo predavanje je bilo zadnje, v katerem se je bavil z različnimi organizacijskimi oblikami sedanjega časa in sicer poglavitno s strokovno in z gospodarsko združno organizacijo. Prav lepo je pokazal potrebo teh organizacij, dosežanje njih uspehe in njih važnost za splošni razredni boj. — Predavanja so bila res važna zlasti za delavce, ki so imeli priliko, v treh urah se seznaniti na kratko z vsem, kar se je zgodilo na polju socializma od časov Roberta Owena.

Socialni pregled.

Kovinarji, pozor! Delavci tovarne za stroje Eisenhuth in dr. v Zagrebu so od 23. m. m. zaradi plačilnega vprašanja v stavki. Naj torej ne išče nihče dela tam.

Dopisi.

Albona v Istri. (Stavka rudarjev v Labinju.) Trbovjska premogokopna družba, na čelu ravnatelj Kubjas, kaže zopet svojo uljudnost napram rudarjem. Dne 16. marca je v Labinju izbruhnila stavka voznikov (Förderer) vsled tega, ker je ravnateljstvo pri vsaki priliki trgalo mezde, ki so itak tako majhne, da se mora človek res vprašati, kako morajo živeti ti ljudje s takim zaslužkom. Ravnateljstvo, namesto da bi se poravnalo z vozniki, je zahtevalo, da naj kopači opravljajo delo voznikov. Ker kopači niso hoteli delati po 1 K 20 vin., jih je ravnateljstvo poslalo okrog 500 na dopust. Sodrug Čobal iz Zagorja je posredoval in izkušal poravnati difference, a ravnateljstvo odklanja trdovratno vsako povišanje plač in grozi, da bode družba ustavila rudnik. Dne 1. aprila so imeli stavkajoči rudarji shod v občinski dvorani, na katerem so sklenili, stavkati toliko časa, da se ugotovi njihovim zahtevam. Sodrug Čobal je pozivljaj delavce, da naj ostanejo solidarni in naj se ne dajo zapeljati od nikogar. Naravnost izzival je rudarje na zborovanju neki podrepanik trbovjske družbe, ki je prevlekel tri zaboje delavskih knjižic s pripombo, da so vsi delavci odpušteni z dela. Ker občinski predstojnik ni hotel hlapčevati trbovjski družbi, poslal je podrepanika z delavskimi knjižicami k ravnatelju nazaj. Občani in drugi so pozdravljali podrepanika na mestnem trgu: «Fej, trbovjska družba!» Ravnanje ravnatelja Kubjasa vzbuja tukaj veliko ogorčenje v javnosti.

Trst. (Volitve v okolici.) Pri volitvah za tržaski mestni svet so v okolici zmagali slovenski narodnjaški kandidati, kakor je bilo pričakovati. Resnica je, da so se pri teh volitvah bolj pridno gibal, nego je bila sicer njih navada. Priredili so precej shodov, delali so pa tudi veliko reklamo s plakati, v «Edinosti» i. t. d. Govori na shodih so bili večinoma vodeni in nič modernejšega duha ni bilo opaziti v njih. Pa to ni naša skrb. Ali opozarjali so na shodih, kako potrebna je opozicija in koliko je že izvršila. Toda to so bile vse samo splošne besede. Nam ni nič znano, da bi bili res kaj delali v mestnem svetu. Govoriti znajo menda le tedaj, ako umre kak škof. Radovedni smo, koliko obljub izpolnijo v bodočem zasedanju. Pravili so, da morajo priti v občinski svet, ker se bode razpravljalo o volilni reformi. To je gotovo važno; a treba bode počakati

na delo. Besed smo slišali doslej mnogo, kadar pa pride do dejanj, so slovenski zastopniki prav taki, kakor meščanski sploh.

Društvene vesti.

V Carihu na Švicarskem se je ustanovilo jugoslovansko delavsko društvo «Svoboda» na socialno demokratični podlagi. Takoj pri ustanovitvi mu je pristopilo lepo število udov. Društvo namerava urediti svojo knjižnico, pa prosi posameznike in organizacije, ki bi mogli oddati kako knjigo, da jo pošljejo društvu. Opozarja se tudi delavce, ki potujejo v Švico, da se zglase tam. Društveni lokal je v hotelu «Stüsslihof» (Stüsslihofstatt št. 15). Dopise naj se pošilja na naslov «Jugoslovansko delavsko društvo „Svoboda“» (Südslavischer Arbeiter-Verein), Zürich, Neumarkt 5.

Društvo tiskarjev na Kranjskem. [Konec.] Dne 26. novembra je sklical odbor zopet shod, ki je bil izredno dobro obiskan.

Takojšnje uvrstitve v višji razred sedaj ni bilo mogoče zahtevati, ker je pomočniški zastopnik že pri zadnji glavni obravnavi glede te zahteve odnehal toliko, kolikor so to storili tudi njegovi tovariši, in sicer je zahteval pomaknitev iz tretjega v četrti mezdni razred šele po preteku dveh let; v tem zmislu je shod tudi pooblastil zastopnika ter mu naročil, da nastopi pri pogajanjih s kranjskimi principalami z vso odločnostjo za to zahtevo in pa za splošno mezdno povišanje onim tovarišem, ki so že sedaj plačani nad novo najmanjšo mezdo.

Pomočniški zastopnik je pismeno sporočil pomočniške zahteve načelniku društva lastnikov tiskaren na Kranjskem in obenem zastopniku kranjskih principalov pri glavni obravnavi gospodu O. Bambergu st. ter ga naprosil, da bi sklical v svrhu pogajanj čimprej sestanek. Nato je omenjeni gospod zastopnik odgovoril, da bo v kratkem shod principalov, na katerem se bodo posvetovali o pomočniških zahtevah; toliko pa more naznaniti že sedaj, da se gospodje tovariši glede pomaknitve v četrti razred po dveh letih ne bodo mogli udati in tudi ne dovoliti splošno povišanje mezd, ker jim že sklepi dogovora v trgovinskem ministertvu nalagajo velika bremena.

Vkljub temu, da so imeli gospodje principalami že več shodov in tudi novi cenovnik v rokah, je bilo vendar nerazumljivo, da se niso mogli odločiti, da bi stopili s pomočnistvom v razgovor, dasi je že potekel rok, do katerega bi se moral dogovor glede razredne uvrstitve naznaniti zveznima načelnistvoma.

Razburjenost se je med člani vedno bolj večala. Hoteli zaprečiti kakršnekoli prenaplajene dogodke v posameznih tiskarnah, je sklical odbor za dan 10. decembra shod, prepričan, da bode mogel pomočniški zastopnik ta dan poročati o stanju pogajanj, ker je bil dan 9. decembra že določen tudi od principalov za krajevna pogajanja. V zadnjem trenutku pa so se pogajanja odrekla, češ, da morajo gospodje principalami v trgovinskem ministertvu sprejeti cenovnik preje preučiti. Na shodu je mogel torej naš zastopnik poročati le o pismu principalskemu zastopniku ter o njegovem odgovoru. V silni razburjenosti je smatralo pomočnistvo to kot izzivanje in sklenilo, da se prične v Ljubljani takoj s pasivno odpornostjo in ne preneha z njo toliko časa, dokler se doženo tarifna pogajanja v prid pomočnistvu. Obenem sta bila dodeljena pomočnistkemu zastopniku tovarišu L. Werzaku še tovariša O. Planinc in M. Popović za slučaj, če skličejo principalami sestanek za krajevna pogajanja.

Pasivna odpornost se je pričela dne 11. decembra in je trajala tri dni; ves čas je bila med ljubljanskimi tovariši vzorna disciplina. Dne 14. decembra ob 9. uri dopoldne se je odpornost vsled posredovanja zveznega načelnistva vstavila, ko se je še prej zvezni

zastopnik tovariš M. L. Spielmann z Dunaja dogovoril s principalskim gospodom zastopnikom, da so se določila krajevna pogajanja za popoldne. Pri teh pogajanjih se je dognal tale sporazum: Kranjska ostane v tretjem mezdnem razredu. Po dveh letih, to je 1. januarja 1908, se uvrsti Ljubljana v četrti mezdni razred. V Ljubljani znaša najmanjša mezda za novoizučene že s 1. januarjem 1906 21 K. — Splošnega zvišanja mezd ni bilo mogoče doseči, pač pa so obljubili gospodje principalami, da bodo zvišali mezde onim pomočnikom, ki že dalje časa niso dobili priboljška.

Zvečer istega dne je bil polnoštevilno obiskan shod, na katerem se je z veliko večino sprejelo dogovorjene določbe. Splošno glasovanje o novem cenovniku je bilo dne 12. decembra. Oddalo se je 151 glasovnic, od teh jih je bilo 132 «za», 15 «proti» in 4 so bile neveljavne. Gospodje kranjski principalami so novi cenovnik sprejeli soglasno in tudi ob novem letu niso nikakor ovirali njegove uvedbe. — Kolikor se je nam nazdnilo, so dobili splošno mezdno zvišanje skoro vsi nad novo najmanjšo mezdo plačani pomočniki po vseh tiskarnah.

Novi cenovnik sicer ne ustreza docela sedanjim draginjskim razmeram, a vendar smemo trditi, da pomeni v primeri s prejšnjim znatno izboljšanje, ki se pravzaprav uresniči šele v nekaj letih.

Posebni zaslug si je vsekakor steklo za uresničbo novega meznega cenovnika zvezno načelnistvo, ki je celo leto neumorno delovalo in se ni strahilo nikakršnega truda, da je le priborilo uspehov. Zaraditega mu izrekamo tudi tukaj najtoplejšo zahvalo.

Umetnost in književnost.

Slovenska opera. Zadnji operni novitet letošnje, že končane sezone, je bila Puccinijeva Tosca, za katero sta tekst po Sardonu napisala L. Illica in G. Giacosa. Puccini si je pridobil glas s svojo opero «Boheme», ki je bila takorekoč konkurenčno delo; «Bohemo» je komponiral tudi Leoncavallo, uspešni komponist «Bajaca». A z Bohemo je imel vsekakor Puccini več sreče, nego njegov tekmeč; z njo se je postavil v prvo vrsto modernih italijanskih komponistov. Puccini hodi svojo pot in kakor se vidi, pozna precej dobro svojo lastno moč. On ne posnema starih italijanskih glazbenikov, ne prisega na «bel canto», ne išče melodij, ki ostanejo takoj v ušesih, da jih živizgajo drugi dan vsi črevljarski vajenci po ulicah, temveč stremi za dramatično kompozicijo. Oj Wagnerja, pravega utemeljitelja moderne glazbene drame, se je mnogo naučil. Vendar pa je tako moder, da ne stori napake, ki je bila nekaj časa že vsakdanja. On ve, kaj je bil Wagner in razume, da drug komponist ne more biti drugi Wagner. On ne tišči v njegove tire, kjer čuti, da ga ne doseže in ne prehit. Zato ostane Puccini in to je prav. Kajti od vseh tistih, ki so svoj čas hoteli nadaljevati Wagnerjevo delo v lastni režiji, smo dobili slabotne opere. Puccini je pokazal že s svojo «Bohemo», da je glavna moč njegove kompozicije lirična. Tak je bil tam seveda tudi tekst. Ali s «Tosco» je Puccini samo potrdil, da je ostal tam doma, kjer je bil. Naj se pravi, kar se hoče; tudi Tosca je pretežno lirična opera. In lirične točke v njej so najlepše in najbolj dovršene. Ponekod je tudi tukaj tekst pomagal. Slišali smo sicer marsikaj o velikih dramatičnih lastnostih Toscinega libreta. Toda to je pomota. Dramatičnih momentov ima opera nekoliko, zlasti v drugem dejanju. Ali veliko število umorov ne utemeljuje dramatičnosti. Sicer bi bil vsak razbojniški roman dramatičen. Efektov ima stvar mnogo in Puccini jih je znal s svojo glazbo dobro podčrtati. Nekateri so precej ceneni in nosijo na sebi Sardouov pečat; n. pr. tiste sveče ob mrtvem truplu barona

Scarpie. Nekateri niso zelo okusni, n. pr. mučilnica. A Puccinijeva glazba se je razvila v drugih momentih do vrhunca, n. pr. v Toscini pesmi o izkušnji, v katero jo je zapeljal bog, čeravno je bilo celo njeno življenje posvečeno lepoti in dobroti. Ta pesem je pravi biser glazbene literature in naredi veliko večji umetniški vtisk, kakor n. pr. prihod kardinala v cerkev, kjer glazba mogočno zabuča, spremljeva zvonenje, a vendar ne deluje tako, kakor precej priprosti, ali fino uglazbeni «Te deum laudamus», ki ga zapoje fratri. Izmed najkрасnejših točk je introdukcija, v kateri je Puccini mojstrsko porabil posamezne instrumente. Uloga, ki jo je namenil n. pr. celu, pokazuje pravega muzikalnega gurmanda. Orkestralno slikanje se sploh v Tosci posebno izraža; ali nikakor se ne more reči, da je petje zanemarljivo. Tupačam izginje skoraj orkestrova partija za pevsko in enkrat prevzame petje skoraj popolnoma orkestrovo ulogo — v drugem dejanju. Mogoče, da bi prišle dramatične točke do večje veljave, ako bi bil orkester močnejši, kar je seveda samo v velikih gledališčih mogoče. Saj računa Tosca sploh na veliko teatralnost, na scenične efekte, na bogate dekoracije, skratka na rekvizite, ki jih mali odri ne premorejo. Kardinalov prihod zahteva mnogo zunanega pompa; na ljubljanski pozornici moramo biti zadovoljni s surogatom. — Predstava je bila za Ljubljano častna. Tosca je pela gđc. Skalova. Partija je težavna in vtrudljiva, sicer seveda za dobro pevko hvaležna. Dobra primadona pa je prvi pogoj za uspeh Tosce. Ako ona kaj pokvari, je lahko pokvarjena cela opera. Gospodični Skalovi se je posrečilo, da je premagala vse težave in njeno petje je pokazalo vse fine partije. Poleg tega je tudi izborna igralka, kar je dosti velika pohvala, kajti Tosca ni partija, ki se jo lahko odpoje pred proscenijami svetilkami, temveč zahteva mnogo mimičnega premišljenega, strogo odmerjenega dela, da ne postane igra odurna ali — zlasti v tretjem dejanju — smešna. Gospodična Skalova je bila svoji nalogi popolnoma kos. — Skoraj tako bi se lahko izrazili o gospodu Orželskem, ki je pel slikarja Cavaradosija. V nekaterih momentih je bil njegov glas nekoliko zastal — morda še posledica zadnje hripavosti — in včasih se je povrnil v svojo staro napako, da je rabil roko kakor

podporo petja. To je neprijetna hiba, ker jako lahko pokvari pravi vtisk in preide celo v karikaturu. Sicer je bil dobro disponiran in je lepo nadvladal svojo partijo; najboljši je bil pač v tretjem dejanju. — Eleganten lopov je bil gospod Ouřednik. Njegov baron Scarpia je bil krasna figura, čeravno človek težko veruje, da živi na svetu taka pošast, ki nima nič, prav nič človeškega v duši. Kakor je bil fin njegov nastop, tako je bilo dovršeno njegovo petje. Manjša, a vendar važna je partija konzula Angelottija, katero je lepo kakor vedno pel gospod Ranek. Prijetno je, da se topot lahko poroča splošno dobre reči. Z mirno dušo se lahko pohvali zbor, ki je bil priden in tudi orkester, ki je igral tako precizno, kakor že precej časa nismo bili vajeni. Nikakor pa se ne sme pozabiti na kapelnika gospoda Beniška, ki je imel celo predstavo takorekoč na vrvi. Tosca zahteva jako mnogo dela, komplicirana kompozicija je in da je bila tako lepo naštudirana, ni v zadnji vrsti zasluga gospoda Beniška. — an.

Skrb vsake gospodinjice je posvečena družinski blaginji!

Kathreinerjeva Kneippova sladna kava

Je po Kathreinerjevem načinu svojega pralivanja okusna, zdrava v prospeh in poceni, ima torej neprecenljive prednosti za vsako gospodinjstvo!

Poudarjajte pri nakupovanju izredno ime Kathreiner in zahtevajte le lavirne zavoje z varstveno znamko župnik Kneipp.

Za tiskovni sklad so darovali:

Tiskarji v Ljubljani 70 vin., Josip Sepin 30 vin.
Sodruzi, spominjajte se na tiskovni sklad, ker tisk potrebuje podpore!

Upravništvo.

Delavei!

Kdor si hoče oskrbeti **trpežno blago**, naj se obrne naravnost na mojo firmo. Naročbe se izvršuje natančno in po meri.

A. Žakelj

čevljarški mojster v Zireh.

V Ljubljani je v sledečih tobakarnah «Rdeči prapor» naprodaj:

Blaž, Dunajska cesta.
Franzot, državni kolodvor, Sp. Šiška.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Kuser, Sv. Petra cesta.
Pichler, Kongresni trg 3.
Svatek, Glavni trg.
Sešark, Šelenburgove ulice.
Velkavrh, Sv. Jakoba trg.
Weiser, Jurčičev trg.
Gostilna Traun, Glince pri Viču.

V Trstu:

Lavrenčič, Piazza Caserina.

V Gorici:

Krebelj Peter, Kapucinske ulice 1.

Na Reki:

Ricardo Camera, Corso 16.

Sodruzi, Delavei, berite in širite svoj list „Rdeči prapor“!

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v uobeni delavski hiši.

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni gostilni, kavarni in brivnici, kamor delavci zahajajo.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje:

za celo leto K 5.44, za pol leta K 2.72, za četrt leta K 1.36. — Za Nemčijo: za celo leto K 5.96, za pol leta K 2.98, za četrt leta K 1.49. — Za Ameriko: Za celo leto K 7.28.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

Franc Weinberger

gostilničar in izdelovalec sodavic in pokalic

== v Zagorju ==

se priporoča cenjenim gg. gostilničarjem in delavcem v obilno naročbo svojih izdelkov.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje):

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Organizija

je podlaga vsakega boja. Brez organizacije je vsaka zmaga nemogoča.

Delavei!

Spominjajte se na to v sedanjem bojevitom času! Delavec, ki ni organiziran, škoduje več, kakor odkrit nasprotnik.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago «Rdeči prapor», «Arbeiter-Zeitung» in «Laboratore».